

Επίτροπος Προστασίας
των Δικαιωμάτων
του Παιδιού

Εκπαίδευση

στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

δραστηριότητες
ισότητα
αποτελεσματικότητα
παιδεία
δικαιώματα
Ενδυνάμωση του σεβασμού των
ανθρωπίνων δικαιωμάτων και
των θεμελιωδών ελευθεριών.
αποδοχή
φιλία
CORMASS
παιδεία
κατανόηση
προώθηση των δραστηριοτήτων
των Ηνωμένων Εθνών για την
διατήρηση της ειρήνης
δραστηριότητες
παιδεία
κατανόηση

Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Τα ανθρώπινα δικαιώματα συνιστούν το θεμέλιο λίθο πάνω στον οποίο η ανθρωπότητα επιχειρεί να οικοδομήσει ένα ειρηνικό και ευοίωνο μέλλον για όλους τους ανθρώπους σε κάθε γωνιά της γης. Λειτουργώντας ως διεθνείς νόρμες ή σταθερές, διασφαλίζουν την προστασία όλων των ανθρώπων όπου κι αν βρίσκονται από κάθε μορφής πολιτική, νομική, κοινωνική, πολιτιστική, οικονομική εκμετάλλευση ή κακομεταχείριση και, παράλληλα, από κάθε μορφής διάκριση στη βάση του φύλου, της ηλικίας, της εθνότητας, της εθνικότητας, της θρησκείας αλλά και του κοινωνικού, του πολιτικού και πολιτισμικού τους υπόβαθρου.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα ως ένα ενιαίο σύνολο, είναι μεταξύ τους αλληλένδετα και αδιαίρετα. Είναι, παράλληλα, οικουμενικά και συνυφασμένα με την εγγενή ανθρώπινη αξιοπρέπεια, κι ως εκ τούτου, θεωρούνται αδιαπραγμάτευτα και αναπαλλοτρίωτα. Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών προβλέπει με σαφήνεια για την προστασία και προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (άρθρα 55 και 56).

Στις 10 Δεκεμβρίου 1948, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε ομόφωνα την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καθιστώντας την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συστατικό της διεθνούς έννομης τάξης. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών είναι το πρώτο κείμενο στην ανθρώπινη ιστορία στο οποίο συνοψίζονται όλα τα βασικά αστικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα τα οποία όλοι οι άνθρωποι θα πρέπει να απολαμβάνουν.

Το σύνολο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν μεταφερθεί σε δύο δεσμευτικές διεθνείς συνθήκες, το Σύμφωνο για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα, μαζί με τα δύο Προαιρετικά του Πρωτόκολλα και το Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα. Περαιτέρω, η Διεθνής Κοινότητα, σταδιακά, έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ανθρώπινα δικαιώματα συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, όχι γιατί αυτές οι ομάδες έχουν λιγότερα ή διαφορετικά

δικαιώματα από τους υπόλοιπους ανθρώπους αλλά διότι παρουσιάζονται ως ιδιαίτερα ευάλωτες καθώς διαθέτουν, λόγω ιστορικών και κοινωνικών συγκυριών, περιορισμένη πολιτική ισχύ (γυναίκες, μειονότητες, πρόσφυγες, άτομα με αναπηρίες κ.λπ.). Μια από αυτές τις ομάδες είναι και τα παιδιά.

Καρπός του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τα δικαιώματα του παιδιού υπήρξε η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού η οποία υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου 1989.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Στις παραδοσιακές κοινωνίες τα παιδιά προσλαμβάνονταν, κατά το μάλλον ή ήττον, ως ιδιοκτησία των γονιών τους και δη του πατέρα τους. Αποστερούμενα κάθε νομικής υπόστασης, και ως εκ τούτου οποιουδήποτε νομικού δικαιώματος, και στη βάση της πνευματικής και βιολογικής τους ανωριμότητας, για αιώνες, περιορίζονταν στο ρόλο του σιωπηλού κομπάρσου τόσο στο πλαίσιο του ιδιωτικού όσο, και πολύ περισσότερο, στο πλαίσιο του δημόσιου χώρου.

Στη διάρκεια του 19ου αιώνα, σε διάφορα κράτη, ιδιαίτερα της Ευρώπης, άρχισε να δίνεται έμφαση στην ιδιότητά των παιδιών ως «ενηλίκων εν τω γίνεσθαι» που είχαν ανάγκη προστασίας. Το κράτος, μάλιστα, ανέλαβε να παρέχει και να διασφαλίζει την προστασία των παιδιών. Σταδιακά, τα παιδιά άρχισαν να βγαίνουν από την αφάνεια και το περιθώριο και να αποκτούν μια υπόσταση. Παράλληλα όμως, γίνονταν περισσότερο αντιληπτά ως αντικείμενα υπό προστασία παρά ως υποκείμενα με δικαιώματα.

Τα τελευταία πενήντα, περίπου, χρόνια ο νόμος άρχισε σταδιακά να αναγνωρίζει τα παιδιά ως διακριτές οντότητες, ξεχωριστές από τους γονείς τους σε πολλούς και διάφορους τομείς όπως είναι αυτός της

ζωής, της υγείας, της πρόνοιας, της φροντίδας κ.λπ. . Τη νέα αυτή αντίληψη για την παιδικότητα ήρθε νομικά να κατοχυρώσει και κοινωνικά να θεμελιώσει, σε παγκόσμιο επίπεδο, η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η Σύμβαση που μέχρι στιγμής έχει κυρωθεί από όλες τις χώρες μέλη των Ηνωμένων Εθνών πλην των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σομαλίας, δεν προσεγγίζει τα δικαιώματα του παιδιού «σε αντιπαράθεση με τα δικαιώματα των ενηλίκων, ούτε ως εναλλακτικά ή ως ακυρωτικά των δικαιωμάτων των γονιών αλλά ως ένα αναπόσπαστο κομμάτι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων¹». Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, χωρίς να εγκαταλείπει πλήρως την προσέγγιση που θέλει τα παιδιά να έχουν ανάγκη φροντίδας και προστασίας, αναγνωρίζει ότι κάθε παιδί ως μια μοναδική και ξεχωριστή προσωπικότητα με εγγενή αξιοπρέπεια, είναι φορέας δικαιωμάτων.

Βασικές Αρχές της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι η πλέον ευρέως αποδεκτή (με τις περισσότερες κυρώσεις από κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών) συνθήκη στην ιστορία, η πρώτη ουσιαστικά οικουμενική και η πλέον εκτενής και περιεκτική, συνθήκη ανθρωπίνων δικαιωμάτων².

Το κείμενο της Σύμβασης περιλαμβάνει μια σειρά από δικαιώματα, τα οποία καλύπτουν τρεις μεγάλες κατηγορίες δικαιωμάτων: Δικαιώματα Προστασίας, Δικαιώματα Παροχών και Δικαιώματα Συμμετοχής. Το σύνολο των δικαιωμάτων βρίσκονται μεταξύ τους σε δυναμική αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση και θεμελιώνονται στη βασική αρχή ότι τα παιδιά είναι μοναδικές και ανεπανάληπτες προσωπικότητες με εγγενή αξιοπρέπεια. Ως εκ τούτου, το κείμενο της Σύμβασης θα πρέπει να προσεγγίζεται ενιαία κι όχι αποσπασματικά.

¹. Mason S.P. και Cohen C.P. (2001). Children's Rights in Education, in St. Hart et al. (eds) Children's Rights in Education, σελ. 15. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers

². Aliston Ph. and Tobin J. (2005). Laying the Foundations For Children's Rights. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού θέλοντας ακριβώς να υπογραμμίσει το ενιαίο της Σύμβασης έχει εισαγάγει τον όρο «Βασικές Αρχές της Σύμβασης» κάνοντας αναφορά στα άρθρα 2, 3, 6 και 12³. Πολύ συνοπτικά οι **Βασικές Αρχές της Σύμβασης**, οι αρχές δηλαδή που **θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην εφαρμογή κάθε άλλου άρθρου της Σύμβασης ξεχωριστά είναι:**

- **Η Αρχή της Μη-Διάκρισης:** Σύμφωνα με την αρχή αυτή, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν την υποχρέωσή τους να εξασφαλίζουν ότι όλα τα παιδιά που βρίσκονται στην επικράτειά τους θα έχουν τη δυνατότητα να απολαύσουν τα δικαιώματά τους όπως αυτά κατοχυρώνονται στο κείμενο της Σύμβασης.
- **Η Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού:** Σύμφωνα με την αρχή αυτή, κάθε ενέργεια που λαμβάνεται με σημείο αναφοράς το παιδί (ή κάποια ομάδα παιδιών) θα πρέπει να λαμβάνει **πρώτα και πάνω από όλα υπόψη το συμφέρον του ίδιου του παιδιού (ή της ομάδας των παιδιών).**
- **Η Αρχή του Δικαιώματος στη Ζωή, στην Επιβίωση και στην Ανάπτυξη:** Το δικαίωμα του παιδιού στη ζωή και την ανάπτυξη είναι ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματά του. Τα Συμβαλλόμενα κράτη έχουν την υποχρέωση να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν **το εγγενές δικαίωμα του παιδιού στη ζωή.**
- **Η Αρχή της Συμμετοχής:** Με βάση την αρχή αυτή, κάθε παιδί έχει δικαίωμα να λαμβάνει πληροφόρηση σχετικά με ότι το αφορά αλλά και να του παρέχονται όλες εκείνες οι ευκαιρίες που θα **του επιτρέψουν να διαμορφώσει τις δικές του απόψεις** σε σχέση με τα θέματα αυτά. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την Αρχή της Συμμετοχής, το παιδί θα πρέπει να έχει την ευκαιρία όχι μόνο **να εκφέρει ελεύθερα τις απόψεις του** αλλά και αυτές να ακούγονται και να λαμβάνονται υπόψη στα πλαίσια των διαδικασιών λήψης αποφάσεων.

³. GENERAL COMMENT No. 5 (2003) General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (arts. 4, 42 and 44, para. 6), CCR, 19 September-3 October 2003

Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπως και άλλες διεθνείς συμβάσεις και διακηρύξεις (π.χ. η Οικουμενική Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών και το Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα), αποτελούν πολύτιμα εργαλεία στην προσπάθεια που γίνεται από τη διεθνή κοινότητα για την ανάπτυξη, την καλλιέργεια και τη διάδοση, τόσο, σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, μιας κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μιας κουλτούρας που θα επιτρέψει το συνολικό μετασχηματισμό της κοινωνίας μας, ώστε αυτή να εμπεδώσει τα ανθρώπινα δικαιώματα εν γένει, και τα δικαιώματα των παιδιών ειδικότερα. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός προαπαιτείται καθένας και καθεμιά από μας να γνωρίσει αυτά τα δικαιώματα και να μάθει πώς να τα χρησιμοποιεί στην καθημερινότητά του.

Ο ρόλος της εκπαίδευσης, στο σημείο αυτό, είναι καθοριστικός. Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, με σημείο αναφοράς το προοίμιο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών όπου σημειώνεται η σημασία της διδασκαλίας και της παιδείας στην ανάπτυξη του σεβασμού των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του ανθρώπου, έχει καθιερώσει, εδώ και δεκαετίες, τον όρο Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Η προώθηση της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στηρίζεται στην παραδοχή ότι μέσα από την αντίληψη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως γενικά αποδεχτών αρχών και κανόνων της κοινωνίας θα περιοριστεί η βία στο εσωτερικό της κοινωνίας.

Σκοπός της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Απώτερος σκοπός της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΕΑΔ) είναι η εισαγωγή και ενσωμάτωση των διεθνών κριτηρίων και πρακτικών σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα αποσκοπεί «στην ανάπτυξη κατανόησης της κοινής ευθύνης να καταστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα πραγματικότητα σε κάθε κοινότητα και γενικότερα στην κοινωνία. Υπ' αυτή την έννοια, συμβάλλει στη μακροπρόθεσμη πρόληψη των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βίαιων συγκρούσεων, στην προώθηση της ισότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης και στην ενίσχυση της συμμετοχής των ανθρώπων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στα πλαίσια ενός δημοκρατικού συστήματος⁴».

Τι γίνεται όμως με τις υποχρεώσεις των παιδιών

Όταν τα παιδιά μαθαίνουν για τα δικαιώματά τους, την ίδια στιγμή μαθαίνουν να σέβονται τα δικαιώματά τους και τις ελευθερίες των άλλων. Γνωρίζω τα δικαιώματά μου δε σημαίνει σε καμία περίπτωση ξερή αποστήθιση. Αντίθετα σημαίνει βιωματική εμπέδωσή τους και εφαρμογή τους στην πράξη.

Τα παιδιά δουλεύοντας σε ομάδες έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν, να αναγνωρίσουν και να μάθουν για τα δικαιώματα που έχουν και τις υπευθυνότητες που τα δεσμεύουν. Το να μοιράζονται πράγματα και να περιμένουν τη σειρά τους, να ακούνε τους άλλους και να ακούγονται, είναι τρόποι μέσα από τους οποίους τα παιδιά μαθαίνουν να σέβονται ο ένας τα δικαιώματα του άλλου. Μαθαίνοντας να διευθετούν τις διαφορές τους, αφού πρώτα έχουν ακουστεί όλες οι απόψεις, τα παιδιά νιώθουν πολύτιμα. Αρχίζουν έτσι να καταλαβαίνουν ότι μαζί με τα δικαιώματά τους υπάρχει επίσης η ευθύνη απέναντι στον εαυτό τους και τους άλλους.

Πηγή: http://www.wcfcca.ca/pdfs/participant_resources_6/Respecting%20Children's%20Rights%20in%20Practice.pdf

⁴. United Nations General Assembly, "United Nations Revised draft plan of action for the first phase (2005-2007) of the World Programme for Human Rights Education" A/59/525/Rev.1, 2 March 2005, σελ. 3

Τα Ηνωμένα Έθνη⁵ έχουν ορίσει την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα ως «τις προσπάθειες κατάρτισης, διάδοσης και πληροφόρησης οι οποίες αποσκοπούν στην οικοδόμηση μιας οικουμενικής κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω της μετάδοσης γνώσεων και δεξιοτήτων και της διαμόρφωσης στάσεων, που να στοχεύουν:

- (1) Στην ενδυνάμωση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών
- (2) Στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρωπίνης προσωπικότητας και του αισθήματος της αξιοπρέπειάς της
- (3) Στην προώθηση της κατανόησης, της ανοχής, της ισότητας των φύλων και της φιλίας ανάμεσα σε όλα τα έθνη, ιθαγενείς πληθυσμούς και φυλετικές, εθνικές, εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές ομάδες
- (4) Να καταστήσουν ικανά όλα τα πρόσωπα να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια ελεύθερη κοινωνία
- (5) Στην προώθηση των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για την διατήρηση της ειρήνης»

Μέσα από την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα μάς παρέχεται η δυνατότητα να μάθουμε ποια είναι τα δικαιώματά μας, πώς συνδέονται μεταξύ τους και με όλες τις ανθρωπίνες δραστηριότητες, ποιες ιδέες, αξίες, στάσεις και συμπεριφορές τα αναπτύσσουν, πότε και γιατί παραβιάζονται και ποια είναι η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο.

Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, είτε ως μέρος της τυπικής εκπαίδευσης που προσφέρεται από αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα είτε ως μέρος της άτυπης εκπαίδευσης, μπορεί να περιλαμβάνει εκπαιδευτικά προγράμματα και δραστηριότητες τα οποία εστιάζουν στην προώθηση της ισότητας ως προς την ανθρωπινή αξιοπρέπεια σε συνδυασμό με προγράμματα που προωθούν τη διαπολιτισμική μάθηση, τη συμμετοχή και την ενδυνάμωση των μειονοτήτων.

⁵ United Nations, "The United Nations Decade for Human Rights Education 1995-2004" HR/PUB/Decade/1998/1. New York: United Nations, p.3.

Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος

Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα λειτουργώντας σε απόλυτη συνέργεια με τους στόχους που θέλει να υπηρετήσει μια παιδοκεντρική εκπαίδευση συνιστά ένα σημαντικό εργαλείο στην προσπάθεια για προώθηση των στόχων της εκπαίδευσης όπως αυτοί διατυπώνονται στο πλαίσιο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Πολλά διεθνή κείμενα και συμφωνίες υπογραμμίζουν την ανάγκη για προώθηση της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Σύμφωνα με το Άρθρο 29 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ανάμεσα στους βασικούς στόχους της εκπαίδευσης που παρέχεται στα παιδιά θα πρέπει να είναι τόσο η ανάπτυξη του σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και τις αρχές που καθιερώνονται με το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών όσο και η προετοιμασία τους για μια υπεύθυνη ζωή σε μια ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανοχής, ισότητας των φύλων και φιλίας ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνικιστικές, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής.

Σύμφωνα με την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση της εφαρμογή της Σύμβασης σε διεθνές επίπεδο, η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι αναπόσπαστο κομμάτι του δικαιώματος στην Εκπαίδευση. Όπως υπογραμμίζει στο Γενικό της Σχόλιο Υπ. Αρ. 1⁶ «κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε μια εκπαίδευση η οποία να είναι σχεδιασμένη κατά τέτοιο τρόπο ώστε, να του παρέχει δεξιότητες ζωής, να ενισχύει την ικανότητά του να απολαμβάνει το πλήρες εύρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να προωθεί μια κουλτούρα εμποτισμένη με τις σχετικές με τα ανθρώπινα δικαιώματα αξίες».

⁶ The Aims of Education :17/04/2001.CRC/GC/2001/1.(General Comments):
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>

Σύμφωνα πάντα με την Επιτροπή, η προώθηση της δυνατότητας των παιδιών να απολαύσουν πλήρως τα δικαιώματά τους, θα πρέπει να ενισχύεται από αξίες ενσωματωμένες στις εκπαιδευτικές διαδικασίες. Η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν είναι απλά θέμα περιεχομένου όπως αυτό καταγράφεται στο αναλυτικό πρόγραμμα. Αντίθετα, σχετίζεται ευρύτερα με το σύνολο των εκπαιδευτικών διαδικασιών που εξελίσσονται στο σχολικό περιβάλλον. Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το οποίο αναπτύσσει από το 2005 ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα προωθεί μια εκπαίδευση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα που θα πρέπει να γίνεται κατανοητή ως μια διαδικασία η οποία περιλαμβάνει ⁷:

1. Την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα από την εκπαίδευση. Θα διασφαλίζει δηλαδή ότι όλοι οι συντελεστές και οι διαδικασίες της μάθησης, περιλαμβανομένου των αναλυτικών προγραμμάτων, των υλικών και μέσων διδασκαλίας, των μεθόδων και των πρακτικών συμβάλλουν στην εκμάθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
2. Τα ανθρώπινα δικαιώματα στην εκπαίδευση. Τη διασφάλιση δηλαδή του σεβασμού και της προώθησης σε πρακτικό επίπεδο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των συντελεστών στο εσωτερικό του εκπαιδευτικού συστήματος.

⁷ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights:
<http://www2.ohchr.org/english/issues/education/training/programme.htm>

Οι εκδόσεις COPMASS και COMPASITO

Η UNESCO, το Συμβούλιο της Ευρώπης αλλά και άλλοι διεθνείς οργανισμοί και οργανώσεις, έχουν ασχοληθεί συστηματικά με την επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και παράλληλα στην παραγωγή κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού.

Οι εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, **COMAPASS–εγχειρίδιο κατάρτισης νέων στα ανθρώπινα δικαιώματα** και **COMPASITO–εγχειρίδιο κατάρτισης παιδιών στα ανθρώπινα δικαιώματα** αποτελούν σημαντικά βοηθήματα για τους εκπαιδευτικούς, δασκάλους, καθηγητές, αλλά και για άτομα που εργάζονται με νέους, εκπαιδευτές και εθελοντές που θέλουν να ασχοληθούν με το θέμα.

Τα δύο αυτά εγχειρίδια παρέχουν εκπαιδευτικό υλικό με εννοιολογική σαφήνεια και συγκεκριμένες δραστηριότητες. Στόχος του **COMAPASS** και του **COMPASITO** είναι να ευαισθητοποιήσει και να κινητοποιήσει σε ζητήματα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, υιοθετώντας μια προσέγγιση με εστίαση στις ανάγκες και τις προτεραιότητες των ίδιων των παιδιών και των νέων. Τα εν λόγω εγχειρίδια, μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα και δράσεις που δίνουν έμφαση στην προώθηση της ισότητας και της διαπολιτισμικότητας, προωθούν μια ευρεία αντίληψη για την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Αρχές που διέπουν τις δραστηριότητες της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα:

- Προωθούν την αλληλεπίδραση, το αδιαχώριστο και την οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιλαμβανομένων των αστικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων και το δικαίωμα στην ανάπτυξη
- Ενισχύουν το σεβασμό και την εκτίμηση της διαφορετικότητας και την αντίθεση στις δυσμενείς διακρίσεις στη βάση της φυλής, του φύλου, της γλώσσας, της θρησκείας, των πολιτικών ή άλλων απόψεων, της εθνικής, εθνοτικής, ή κοινωνικής καταγωγής, της φυσικής ή νοητικής κατάστασης και άλλων κριτηρίων
- Ενθαρρύνουν τις αναλύσεις χρόνιων και αναδυόμενων προβλημάτων αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα (περιλαμβανομένων της φτώχειας, των βίαιων συγκρούσεων και των διακρίσεων) οι οποίες θα οδηγήσουν σε λύσεις που βασίζονται στις σταθερές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Ενδυναμώνουν τις κοινότητες και τα άτομα να αναγνωρίσουν τις ανάγκες που σχετίζονται με τα ανθρώπινα τους δικαιώματα και να διασφαλίσουν ότι αυτές καλύπτονται
- Κτίζονται στις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οι οποίες είναι ενσωματωμένες εντός διαφορετικών πολιτισμικών πλαισίων και λαμβάνουν υπόψη τις ιστορικές και κοινωνικές εξελίξεις σε κάθε χώρα
- Ενισχύουν τη γνώση και τις δεξιότητες ως προς τη χρήση τοπικών, εθνικών, περιφερειακών και διεθνών εργαλείων και μηχανισμών ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

- Χρησιμοποιούν συμμετοχικές παιδαγωγικές οι οποίες περιλαμβάνουν γνώση, κριτική ανάλυση και δεξιότητες δράσης που προάγουν τα ανθρωπίνια δικαιώματα
- Ενισχύουν διδακτικά και μαθησιακά περιβάλλοντα, απαλλαγμένα από στερήσεις και φόβο, τα οποία ενθαρρύνουν τη συμμετοχή, την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την πλήρη ανάπτυξη της ανθρωπίνης προσωπικότητας
- Σχετίζονται με την καθημερινή ζωή των μαθητών, εμπλέκοντας τους σε διάλογο αναφορικά με τους τρόπους και τα μέσα μετασχηματισμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από έκφραση αφηρημένων κανόνων σε πραγματικότητα για τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές συνθήκες στις οποίες ζουν

Πηγή: United Nations General Assembly, "United Nations Revised draft plan of action for the first phase (2005-2007) of the World Programme for Human Rights Education" A/59/525/Rev.1, 2 March 2005, σελ. 5

Γνώσεις – Δεξιότητες – Στάσεις

Με βάση την προσέγγιση του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως αυτή αποτυπώνεται μέσα στα εγχειρίδια που έχουν αναφερθεί πιο πάνω, η Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα θα πρέπει να έχει ως στόχο την καλλιέργεια και ανάπτυξη σχετικών γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων⁸. **Σε ότι αφορά στις γνώσεις, ανάμεσα σε άλλα, τα παιδιά θα πρέπει να διδαχθούν:**

- Ότι τα ανθρωπίνια δικαιώματα παρέχουν κριτήρια συμπεριφοράς στα πλαίσια της οικογένειας, του σχολείου, της κοινότητας και του ευρύτερου κόσμου
- Ότι τα κριτήρια για τα ανθρωπίνια δικαιώματα είναι οικουμενικά και υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι ερμηνείας και εφαρμογής τους
- Ότι κάθε παιδί έχει δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

⁸ Council of Europe (2008). COMPASITO - Manual on Human Rights Education for Children, (σελ. 25 -27) (Μπορείτε να το βρείτε σε ηλεκτρονική μορφή στη διεύθυνση: <http://www.eyeb.coe.int/compasito/default.htm>)

Η μάθηση σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα αφορά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που θα τους επιτρέψουν στα παιδιά να συμμετέχουν σε μια δημοκρατική κοινωνία και να συμβάλλουν στην οικοδόμηση μιας κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. **Αυτό θα επιτευχθεί μέσα από την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως είναι:**

- Η ενεργός ακρόαση και επικοινωνία: να είναι σε θέση να ακούνε διαφορετικές απόψεις, να εκφράζουν τη δική τους γνώμη και να τις αξιολογούν
- Η κριτική σκέψη: να είναι σε θέση να διακρίνουν ανάμεσα στο γεγονός και τη γνώμη, να ενημερωθούν σχετικά με τις προκαταλήψεις και τις παρανοήσεις και να αναγνωρίζουν μορφές χειραγώγησης
- Η συνεργασία στο πλαίσιο της ομάδας και να διαχειρίζονται θετικά τις συγκρούσεις
- Η οικοδόμηση συναίνεσης
- Η συμμετοχή με δημοκρατικό τρόπο σε δραστηριότητες με συνομήλικους
- Η έκφραση των θέσεων και των απόψεων με αυτοπεποίθηση
- Η επίλυση προβλημάτων

Τέλος, η καλλιέργεια στάσεων είναι άμεσα συνυφασμένη με την εμπράγματη συμμετοχή που έχουν στην καθημερινότητά μας οι αρχές τις οποίες πρεσβεύουν και υποστηρίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η καλλιέργεια των αξιών αυτών αφορά μια δύσκολη και πολύχρονη προσπάθεια η οποία θα πρέπει να βασίζεται όχι μόνο στην από καθέδρας διδασκαλία αλλά και στα εμπειρικά παραδείγματα που πρωτίστως θα πρέπει να δίνουν οι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση των παιδιών. **Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα συνδέεται με την καλλιέργεια και των πιο κάτω στάσεων:**

- Σεβασμός στον εαυτό και τους άλλους
- Ανάληψη ευθύνης για τις δικές μας πράξεις
- Δημιουργική περιέργεια, ανοιχτό μυαλό και εκτίμηση στην ποικιλομορφία
- Ενσυναίσθηση και αλληλεγγύη με τους άλλους και δέσμευση για την προάσπιση όλων όσων καταπατούνται τα δικαιώματά τους
- Εκτίμηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της αξίας του εαυτού και της αξίας των άλλων, ανεξάρτητα από τις όποιες κοινωνικές, πολιτισμικές, γλωσσικές και θρησκευτικές διαφορές
- Εκτίμηση της δικαιοσύνης και της κοινωνικής ευθύνης που έχουμε ώστε καθένας να τυγχάνει δίκαιης μεταχείρισης
- Επιθυμία για συμβολή στη βελτίωση του σχολείου και της κοινότητας
- Θέληση και αποφασιστικότητα για προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο

Χρήσιμες ιστοσελίδες:

Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού:

<http://www.childcom.org.cy>

Council of Europe: COMPASS, A manual on Human Rights Education with young people (2002):

http://www.eycb.coe.int/Compass/en/chapter_0/impressum.html

Council of Europe: COMPASITO - Manual on Human Rights Education for children (2008):

<http://www.eycb.coe.int/compasito/default.htm>

Council of Europe: Building a Europe for and with Children

http://www.coe.int/t/transversalprojects/children/default_en.asp

Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού:

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/>

UNICEF

<http://www.unicef.gr>

Τα Δικαιώματα του Παιδιού Οδηγός για Παιδιά

1. Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

"Ανθρώπινα δικαιώματα" ονομάζουμε το σύνολο των δικαιωμάτων τα οποία θα πρέπει να απολαμβάνει κάθε άνθρωπος. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δίνουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να ζουν με αξιοπρέπεια. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο, ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι επιλογή αλλά υποχρέωση όλων.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που περιλαμβάνονται σε αυτή αφορούν όλο τον κόσμο.

Τα δικαιώματα αυτά είναι εγγενή σε κάθε άνθρωπο. Δηλαδή κάθε άνθρωπος τα φέρνει μαζί του όταν ο ίδιος έρχεται στη ζωή. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αναπόσπαστο κομμάτι κάθε ανθρώπινης ύπαρξης.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι, αναπαλλοτρίωτα και αναφαίρετα. Αυτό σημαίνει ότι κανένας - είτε άνθρωπος, είτε οργανισμός είτε το ίδιο το κράτος - δεν έχει την εξουσία να αφαιρέσει ή να αμφισβητήσει από οποιοδήποτε άνθρωπο τα δικαιώματά του. Κάθε άνθρωπος μπορεί να διεκδικεί και να εξασκεί τα δικαιώματά του με τον όρο ότι όταν το κάνει αυτό δεν παραβιάζει τα δικαιώματα κάποιου άλλου ανθρώπου.

Το σύνολο των κρατών του πλανήτη μας έχουν δεσμευτεί, με συμφωνίες τις οποίες έχουν αποδεχτεί ή/και υπογράψει, να αναγνωρίζουν, να σέβονται και να υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το 1948 όλα τα Κράτη της γης συμφώνησαν σε ένα κείμενο που καταγράφει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το κείμενο αυτό ετοιμάστηκε από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και ονομάζεται Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σύμφωνα με τη Διακήρυξη αυτή, όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από το φύλο τους, το χρώμα, τη φυλή ή την καταγωγή τους, τη γλώσσα που μιλούν ή τη θρησκεία που πιστεύουν, πλούσιοι και φτωχοί γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι και άρα έχουν τα ίδια δικαιώματα.

2. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Όλοι οι άνθρωποι, χωρίς καμιά εξαίρεση, έχουν τα ίδια δικαιώματα. Κανένα άτομο και καμιά ομάδα ανθρώπων δεν έχουν λιγότερα ή περισσότερα ή ειδικά δικαιώματα. Ωστόσο, ορισμένα άτομα ή ομάδες ατόμων λόγω της κατάστασης στην οποία βρίσκονται (είναι περισσότερο ευάλωτα, δεν έχουν πρόσβαση στα κέντρα αποφάσεων ή/και δεν ασκούν εξουσία) χρειάζονται ειδική στήριξη και προστασία έτσι ώστε να μπορέσουν να απολαύσουν τα δικαιώματά τους. Τα παιδιά είναι μια τέτοια ομάδα ανθρώπων (άλλες τέτοιες ομάδες είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι γυναίκες, οι μετανάστες, οι μειονότητες).

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι μια συμφωνία ανάμεσα σε όλα σχεδόν τα Κράτη του κόσμου η οποία αναφέρεται στα δικαιώματα του παιδιού. Σύμφωνα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού η παιδική ηλικία συνεχίζεται μέχρι που ένα άτομο φθάσει στην ηλικία των δεκαοκτώ χρόνων.

Η Σύμβαση αναγνωρίζει, από τη μια, ότι τα παιδιά λόγω της βιολογικής και πνευματικής τους ανωριμότητας έχουν ανάγκη ιδιαίτερης φροντίδας και προστασίας και, από την άλλη, θεωρεί ότι κάθε παιδί είναι μια μοναδική και ξεχωριστή προσωπικότητα που έχει αξιοπρέπεια και είναι φορέας δικαιωμάτων.

2.1 Δικαιώματα Προστασίας, Παροχών και Συμμετοχής

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, κάθε Κράτος είναι υποχρεωμένο να λαμβάνει μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών που βρίσκονται στο έδαφός τους. Η Σύμβαση περιλαμβάνει σειρά από δικαιώματα τα οποία είναι μεταξύ τους αλληλένδετα, συνδέονται δηλαδή το ένα με το άλλο. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει τρεις μεγάλες κατηγορίες δικαιωμάτων:

- Τα Δικαιώματα Προστασίας (από κάθε μορφής κακοποίηση, εκμετάλλευση, διάκριση, ρατσισμό, κ.λπ.)
- Τα Δικαιώματα Παροχών (δικαίωμα στην εκπαίδευση, την υγεία, την πρόνοια, την ψυχαγωγία, κ.λπ.) και,
- Τα Δικαιώματα Συμμετοχής (δικαίωμα στην έκφραση γνώμης, την πληροφόρηση, τον ελεύθερο χρόνο, κ.λπ.)

2.2. Οι Αρχές της Σύμβασης

Κάθε δικαίωμα που διασφαλίζεται από τη Σύμβαση σχετίζεται και εξαρτάται από τα άλλα δικαιώματα της Σύμβασης. Με άλλα λόγια, η Σύμβαση δεν πρέπει να θεωρείται ως ένας κατάλογος με δικαιώματα αλλά ως ένα ενιαίο κείμενο το οποίο θα πρέπει να το διαβάζουμε έχοντας πάντοτε κατά νου τέσσερις βασικές αρχές που καθοδηγούν την εφαρμογή όλων των δικαιωμάτων. Αυτές είναι:

- **Η Αρχή της Μη Διάκρισης** – Όλα τα παιδιά, χωρίς καμιά εξαίρεση, έχουν τα ίδια δικαιώματα
- **Η Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού** – Κάθε απόφαση ή ενέργεια που λαμβάνεται σχετικά με κάποιο παιδί θα πρέπει να λαμβάνεται με βάση το συμφέρον του ίδιου του παιδιού
- **Η Αρχή του Δικαιώματος στη Ζωή, στην Επιβίωση και στην Ανάπτυξη** – Το κάθε παιδί έχει δικαίωμα να απολαμβάνει το αγαθό της ζωής σε ένα περιβάλλον που του επιτρέπει να αναπτυχθεί με υγεία
- **Η Αρχή της Συμμετοχής** – Το παιδί έχει το δικαίωμα να διαμορφώνει και να εκφράζει ελεύθερα την άποψή του σε σχέση με κάθε απόφαση που το αφορά. Αυτή του η άποψη θα πρέπει να ακούγεται πάντα και να λαμβάνεται υπόψη σύμφωνα με την ηλικία και το βαθμό ωριμότητάς του

3. Τι σημαίνει 'μαθαίνω τα δικαιώματά μου'

Τα δικαιώματα του παιδιού και γενικότερα τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι το πιο ισχυρό μέσο που διαθέτουν οι άνθρωποι σήμερα για να φτιάξουν ένα ειρηνικό κόσμο για όλους.

Τα παιδιά αλλά και οι ενήλικες 'μαθαίνουν τα δικαιώματά τους' όταν μπορούν να τα απολαμβάνουν καθημερινά στην πράξη, στο σπίτι, το σχολείο και τη γειτονιά. 'Μαθαίνω τα δικαιώματά μου' σημαίνει ότι αυτά με καθοδηγούν στις σχέσεις με τους φίλους και τις φίλες μου, με τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς μου. Ο καλύτερος λοιπόν τρόπος να προασπίσει κάποιος τα δικαιώματά του είναι να αναγνωρίσει και να σεβαστεί τα δικαιώματα των άλλων. Έτσι τους δεσμεύει να σέβονται και τα δικά του δικαιώματα.

**Επίτροπος Προστασίας
των Δικαιωμάτων
του Παιδιού**

ISBN 978-9963-9822-1-9

ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
Γωνία Απελλή και Παύλου Νιρβάνα, 5ος όροφος, 1496 Λευκωσία
Τηλ: 22873200, Φαξ: 22872365
E-mail: childcom@ccr.gov.cy, Website: www.childcom.org.cy